

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

תוכן

- א. האומר יברכוך טובים הרי זו דרך המינות.....1
- ב. האומר על קן צפור יגיעו רחמיך.....2
- ג. ועל טוב יזכר שמך.....3
- ד. מודים מודים משתקין אותו.....3
- ה. המכנה בעריות משתקין אותו.....3
- ו. האומר ומזרעך לא תתן להעביר למלך לא תתן לאעברא בארמיותא משתקין אותו
בניזיפה.....4
- ז. חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה.....5
- ח. סיימתניהו לכולהו שבחי דמריך.....6
- ט. הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים.....6
- י. האומר שמע שמע כאומר מודים מודים דמי.....7
- יא. מעשה ראובן נקרא ולא מתרגם.....8
- יב. כל ליצנותא אסירא בר מליצנותא דעבודה זרה דשריא.....9
- יג. האי מאן דסנאי שומעניה שרי ליה לבזוייה.....10
- יד. האי מאן דשפיר שומעניה שרי לשבוהיה.....12
- הדרן עלך הקורא את המגילה עומד.....13

דף כה.

א. האומר יברכוך טובים הרי זו דרך המינות

האומר¹ יברכוך טובים² הרי זה דרך הצדוקים ומשתקים אותו³, שנשמע שאומר יברכוך הטובים אבל לא הרעים, וזהו דרך הצדוקים כי כל מה שברא הקדוש ברוך הוא לכבודו בראו, והכל חייבין לברכו. וי"מ⁴ שנשמע כאומר יברכוך על טובים, כלומר על הטוב ולא על הרע, אך באמת תנן חייב אדם

¹ רא"ש מסכת ברכות פרק ה סימן טו

² וי"מ טובים אותם שהשפעת להם והם שבעים על דרך ונשבע להם ונהיה טובים (ירמיה מד). שם

³ א"ר קיג ו

⁴ חי' הר"ן

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה. ולפי דיעות אלו כל זה בדרך תפילה לבורא יתברך, אך מותר לברך חבירו ולומר יברכוך טובים⁵.

וי"מ שנראה כשתי רשויות, שנשמע כאומר שיברכו אותו אלוהים טובים ולא אלוהים רעים⁶. ולפי זה גם במברך לחבירו אסור לומר כן.

ב. האומר על קן צפור יגיעו רחמיו

כבר התבאר במסכת ברכות דף לג: שמי שאמר בתחנונים⁷, "מי שריחם על קן ציפור שלא ליקח האם על הבנים", או "שלא לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד, הוא ירחם עלינו". וכיוצא בענין זה, משתקין אותו, מפני שהרי הוא כאומר שמתוך רחמים על בעלי החיים גזר הקב"ה מצוות אלו, ואין התועלת במצות להקב"ה בעצמו יתברך, וגזרת הכתוב⁸ הן, ואינן רחמיו של הבורא יתעלה על בריותיו, אלא אינם אלא לנו לקנות בעצמינו מידת הרחמים⁹, שאילו היו מפני רחמים לא היה מתיר לנו שחיטה כל עיקר¹⁰.

⁵ וכן מצינו בראשונים בספר הישר (חלק התשובות) סימן מו' וחזור בכ' ויברכוך טובים. והלא כמה רבנים יצאו מארצך" וכו' ובשו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס קרימונה סימן יד' ותודה על האמת למען יברכוך טובים".

⁶ תוד"ה יברכוך

⁷ רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ט הלכה ז', ועיין תוספות יום טוב ברכות פרק ה משנה ג שדוקא בתפלה שכשואמר בתפלה מחליט הדבר ולהכי משתקין אותו מה שאין כן דרך דרש או פשוט וכן בגמ' ההוא דנחית וכו' ואמר וכו' כלומר שהיה יורד לפני התיבה.

⁸ כאן נטה להלכה אחר דעת מי שאמר שמדותיו גזירות ובס' מורה נבוכים ח"ג פ' מ"ח נטה אחר דעת מי שאמר שמטיל קנאה אבל מדותיו רחמים דכיון דבכמה מקומות אמרינן בש"ס גזירת הכתוב היא וק"ל שלא נתגלו טעמי תורה לפיכך להלכה פסק כמאן דאמר שמדותיו גזירות, והתם בספר המורה נתן דעתו למצוא לכל המצוות טעם ונתן טעם גם לזו. בן ידיד שם

⁹ שודאי במצות יש להם טעם, מבואר הוא מאד כי בכל אחד טעם ותועלת ותקון לאדם, מלבד שכרן מאת המצוה בהן יתברך ורצו לומר שאין התועלת במצות להקב"ה בעצמו יתעלה, אבל התועלת באדם עצמו למנוע ממנו נזק או אמונה רעה או מדה מגונה, או לזכור הנסים ונפלאות הבורא יתברך ולדעת את השם. וזהו "לצרף בהן", שיהיו ככסף צרוף, כי הצורף הכסף אין מעשהו בלא טעם, אבל להוציא ממנו כל סיג, וכן המצות להוציא מלבנו כל אמונה רעה ולהודיענו האמת ולזכרו תמיד. רמב"ן דברים פרשת כי תצא פרק כב פסוק ו ספר כלבו סימן קיא, ובעין זה כתב במעשה רוקח שם

¹⁰ לומר שלא חס האל על קן צפור ולא הגיעו רחמיו על אותו ואת בנו, שאין רחמיו מגיעין בבעלי הנפש הבהמית למנוע אותנו מלעשות בהם צרכנו, שאם כן היה אוסר השחיטה, אבל טעם המניעה ללמד אותנו מדת הרחמנות ושלא נתאכזר. כי האכזריות תתפשט בנפש האדם, והנה המצות האלה בבהמה ובעוף אינן רחמנות עליהם, אלא גזירות בנו להדריכנו וללמד אותנו המדות הטובות, והכוונה בכלם לטוב לנו, ולא לו יתברך ויתעלה, אבל כל מה שנצטוינו שיהיו בריותיו צרופות ומזוקקות בלא סיגי מחשבות רעות ומדות מגונות. וראיה מן השוחט מן הצואר והעורף לומר שכולם לנו ולא להקב"ה, לפי שלא יתכן לומר בשחיטה שיהא בה תועלת וכבוד לבורא יתברך בצואר יותר מהעורף או הניחור, אלא לנו הם להדריכנו בנתיבות הרחמים גם בעת השחיטה א"כ כלם לתועלתנו בלבד, ואפילו הזכר לנפלאותיו שעשה שצוה לעשות לזכר ליציאת מצרים

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

ג. ועל טוב יזכר שמך

האומר בתפילתו או בהודאה לבורא "על טוב יזכר שמך", משתקין. משום שמשמעו על טוב ולא על רע. והרי חייב לברך גם על הרעה¹¹.

ד. מודים מודים משתקין אותו

האומר¹² "מודים, מודים" משתקין אותו. אף אם לא השתחוה ב' פעמים¹³. ואין הבדל בזה בין אומר כן בצבור לבין אם אומר כן ביחיד האומר מודים מודים משתקים אותו, ובין לכפול המילות, ובין לכפול ענין וענין הכל אסור שנראה כשתי רשויות. אולם אם ממתין איזה זמן בין אמירה ראשונה לשנייה מותר. שאין משתקין אותו אא"כ אומר ב' פעמים רצופים, ואפילו מגונה אינו נחשב¹⁴.

אם בא לחזור ולומר, כי בתחילה אמר בלא כונה כראוי, רשאי, ויחזור ויאמר בלחש, ואם ליכא שומעין אפילו בקול רם מותר. אך נכון שישהה מעט קודם שיחזור לומר¹⁵.

דין זה הוא גם בכל שאר עניני תפלות שמוזכר לשון מודים, וכגון מודה אני לפניך שבקימה בבוקר, וכן בזמירות ליל שבת, אבל בשאר סידור שבת להקב"ה אפשר שאין איסור לכפול¹⁶. ונכון לשהות מעט ולא לומר רצוף

ה. המכנה בעריות משתקין אותו

המכנה בעריות, שמתרגם (ויקרא יח פסוק ז) עֲרֹת אָבִיךָ וְעֲרֹת אִמְךָ לֹא תִגְדֹּל עֲרֹת קַלְנָא דַּאֲבוּךְ וְקַלְנָא דַּאֲמִיךָ שמשמעו שמי שמגלה דבר שהוא

ומעשה בראשית, אין התועלת לו, רק שנדע אנחנו האמת ונזכה בו עד שנהיה ראויים להיות מגן עלינו, כי כבודנו וספרנו בנפלאותיו מאפס ותוהו נחשבו לו. רמב"ן שם

¹¹ מג"א ק"ג ז

¹² שו"ע ונו"כ קכ"א ב

¹³ מ"ב שם ה

¹⁴ כמו שמבואר במ"ב ס"א כב לענין האומר "שמע שמע". ובפמ"ג משב"ז ס"ב ב מפורש כן להדיא בתירוץ השני

¹⁵ כמבואר שם ובפמ"ג משב"ז ג

¹⁶ בפמ"ג ס"י ס"ט מ"ז סק"ב כתב על קושיית הט"ז במש"כ המחבר שהחזן יכול לומר ברכו פעם נוספת אם היו כאלה שלא שמעו שהרי זה כמודים מודים ותי' אחד דסידור שבת אין קפידא בכופל, ותי' שני שאין אומר רצופים ולפי"ז אף בשבת אסור.

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

קלון לאביו ולאמו, חייב הוא בכרת ושגנתו חטאת¹⁷. משתקין אותו, לפי שהוא מחייב להביא קרבן מי שאינו חייב קרבן ומביא חולין לעזרה

וכן המכנה בעריות. שמתרגם ערות אביך ערות אמך, קלון אביך וקלון אמך לא תגלה לאחרים, ומראה שכוונתו שלא יספר אדם בקלונם¹⁸, משתקין אותו. מפני שהוא מגלה פנים בתורה שלא כהלכה, ועוקר דברי תורה ממשמעתו ומאימתתו, ודורשן בהבלים¹⁹.

ו. האומר ומזרעך לא תתן להעביר למלך לא תתן לאעברא בארמיותא משתקין אותו בניזיפה

המתרגם (ויקרא יח פסוק כא) ומזרעך לא תתן להעביר למלך "לא תתן לאעברא בארמיותא", משתקין אותו בניזיפה.

י"א²⁰ שלא דוקא בארמיותא אלא גם בנכריה וכוונתו לבאר את במקרא שלא יבעול נכרית, שתלד בן למולך²¹, משתקין אותו, מפני שעוקר הכתוב ממשמעו שהוא עבודת חוק לאמוריים להעביר בניהם באש. ועוד הרי הוא נותן כרת לבא על הכותית כמבואר בקרא עונש כרת על זה, ומגלה פנים בתורה שלא כהלכה.

¹⁷ רבינו יהונתן מלוניל על הרי"ף

¹⁸ ר"ן על הרי"ף

¹⁹ פסקי רי"ד

²⁰ ר"ן על הרי"ף והרא"ש פ"ג סי' כד שסתם והזכיר את המשנה, והר"ב על המשנה פ"ד מ"ט

²¹ ומלת להעביר מפרש מענין עבור אשה

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

וי"א²² שאדרבא זוהי כונת המקרא וכך יש לתרגם²³. אלא כשאומר "לא תתן לאעברא בארמיותא", מתרגם ומפרש לא תתן מזרעך באומה ידועה²⁴ שמעבירין זרעם למולך כגון ארמיים. שאתה גורם להעביר זרעך למולך. ומכלל דבריו משמע ששאר האומות שאין מעבירים מזרעם למולך מותר. אותו משתקין אותו בניזיפה.

ז. חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה

כבר התבאר במסכת ברכות דף מה: שחייב אדם לברך²⁵ על הרעה בדעת שלמה ובנפש חפצה, כדרך שמברך בשמחה על הטובה, כי הרעה לעובדי השם, היא שמחתם וטובתם, כיון שמקבל מאהבה מה שגזר עליו השם נמצא שבקבלת רעה זו הוא עובד את השם, שהיא שמחה לו. כי²⁶ באמת כל היסורין בין בגוף, ובין בממון, הוא הכל כפרה על העונות, כדי שלא יצטרך להתיסר לעתיד לבא, ששם העונש הוא הרבה יותר גדול.

וביותר עריך האדם לקבל באהבה ובשמחה יסורי נפש חרפות ועלבונות וכדו' כמש"כ בספר תומר דבורה (פ"ב) "שיחשוב על עוונותיו תמיד וירצה בטהרה ובתוכחות ויסורים, ויאמר מה הם היסורים היותר טובים בעולם שלא יטרידו מעבודת ה', אין חביב בכולם מאלו שיחרפוהו

²² תרגום יונתן שם שתירגם להדיא ומן זרעך לא תתן בתשמישתה לציד בת עממין למעברא לפולחנא אחרא וכן דעת הערוך ערך ארם. וכ"כ בתפארת ישראל על המשנה שם, ויש בו כרת וכלשון הרמב"ם בהלכות אס"ב פ"ב, ז - ח הבעל או הנושא ארמית קנאין פוגעין בו וכו' ועוון זה אעפ"י שאין בו מיתת בי"ד אל יהי קל בעיניך אלא יש בו הפסד שאין בכל עריות כמותו שהבן מן הערוה בנו הוא לכל דבר ובכלל ישראל נחשב אעפ"י שהוא ממזר והבן מן הארמית אינו בנו שנאמר כי יסיר את בנך מאחרי מסיר אותו מלהיות אחרי ה', ודבר זה גורם להדבק בעכו"ם ולשוב מאחרי ה' ולמעול בו. ובהלכה ו שם כתב לא פגעו בו קנאים הרי עונשו מפורש בדברי קבלה במלאכי ב', שהוא בכרת שנאמר כי חלל יהודה קודש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער וענה מאחלי יעקב וגו'. ובראש יוסף הקשה דהלא מבואר בע"ז ודוכתי טובא דאיסור נכריות בצנעא אין בו איסור תורה כלל כי אם איסור דרבנן, ובפרהסיא קנאין פוגעין בו, ולפי' הערוך יהיה איסור תורה לאו בבא על הגויה בלא חיתון עיין שם. ועיין סמ"ע חו"מ לד ד שהביא שמשמע דעת ב"י שהבעל נכרית פסול לעדות מן התורה, ועי"ש בפ"ת ז ובאות"ש שם ב ובנתייה"מ כתבו שאינו אלא פסול מדרבנן, דלא כסמ"ע. ועיין שו"ת רבנו יוסף מסלוצק סימן נט שהאריך בזה.

²³ ואת איסור עבודת מולך למד מפרשת קדושים (ויקרא כ פסוק ב) ואל בני ישראל תאמר איש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בישראל אשר יתן מזרעו למולך מות יומת עם הארץ ירנמהו באבן, ותירגם שם ועם בני ישראל תמליל למימר נבר טלי או סיב מן גניסת בני ישראל דיעביר מזרעיה למולך למיתוקדא בגורא איתקטלא יתקטיל עמא בית ישראל יתיבון יתיה גמטלות אבנין,

²⁴ תוספות יום טוב על המשנה שם "ומצאתי בערוך ערך ארם שכתב וז"ל האומר מזרעך וכו' בארמיותא. פירוש לא תתן מזרעך באומה ידוע ... אלא פירוש הכתוב כדתנא דבי רבי ישמעאל בישראל הבא על הגויה. והוליד בן לעבודה זרה הכתוב מדבר. דלא שנא מולך משאר בתי עבודה זרה. עכ"ל"

²⁵ שו"ע ונו"כ רכב ג

²⁶ מ"ב שם ד

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

ויבזוהו ויגדפוהו שהרי לא ימנעו ממנו כוחו, ואינו בחולאים ולא ימנעו ממנו אכילתו ומלבושו, ולא ימנעו חייו וחיי בניו במיתה, א"כ ממש יחפוץ בהם ויאמר מה לי להתענות ולהסתגף בשקים המחלישים כוחי מעבודת ה' וכו' אסתגף בבזיון בני אדם וחרפתם לי ולא יסור כוחי וכו' וישמח בהם ואדרבה יחפוץ בהם" וכו'.

ח. סיימתינהו לנולהו שבחי דמרך

כבר התבאר במסגת ברכות דף לג: שאין להוסיף על תאריז של הקדוש ברוך הוא יותר מהאל הגדול הגבור והנורא²⁷, לפי שכשאומר יותר מהם ומסיים, נראה כאלו סיים כל שבחיו ומי יוכל להשמיע כל תהלתו, וגם אלו השלשה כינויים אם לא שכתבן משה בתורה, ובאו אנשי כנסת הגדולה ותיקנום בתפלה לא היינו אומרים אותם, לפיכך אין לשנות ממטבע שטבעו חכמים.

ודוקא בתפלה מפני שאין לשנות ממטבע שטבעו חכמים. אבל בתחנונים או בקשות ושבתים שאדם אומר מעצמו, מותר²⁸, וכל שאינו טועה ירבה בשבחיו כמה שירצה וכן המנהג²⁹, שהרי ספר תהלים מלא שבחות. ומכל מקום נכון למי שירצה להאריך בשבחי המקום, שיאמר אותו בפסוקים.

מה שאנו מוסיפים לכאורה אמת ויציב וכו', לא נאמר על ה' אלהיכם, אלא על "הדבר הזה", שהוא אמת ויציב וכו'.

אם עושה הקדמה קודם שמתחיל בשבחיו³⁰, לומר – כל שאני אומר בשבחיו אין אחד מאלפי אלפים ורובי רבביו משבחיו, יכול להאריך. ומזה הטעם יכולין לומר שיר היחוד, וכתר מלכות שהם כולם מלאים שבחי המקום.

ט. הנל בידי שמים חוץ מיראת שמים

אל יעבור במחשבתך³¹ דבר זה שאומרים טפשי אומות העולם ורוב גולמי בני ישראל שהקב"ה גוזר על האדם מתחלת ברייתו להיות צדיק או רשע, אין הדבר כן אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע

²⁷ שו"ע ונו"כ קיג ט

²⁸ שו"ת משנה הלכות חלק יח סימן נה

²⁹ לשון המאירי ברכות שם

³⁰ מגן גיבורים אלף המגן סימן קיג ס"ק יא

³¹ רמב"ם הלכות תשובה פרק ה הלכה ב ג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

כירבעם או חכם או סכל או רחמן או אכזרי או כילי או שוע וכן שאר כל הדעות, ואין לו מי שיכפהו ולא גוזר עליו ולא מי שמושכו לאחד משני הדרכים אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאי זו דרך שירצה.

הוא שירמיהו אמר מפי עליון לא תצא הרעות והטוב, כלומר אין הבורא גוזר על האדם להיות טוב ולא להיות רע, וכיון שכן הוא נמצא זה החוטא הוא הפסיד את עצמו, ולפיכך ראוי לו לבכות ולקונן על חטאיו ועל מה שעשה לנפשו וגמלה רעה, הוא שכתוב אחריו מה יתאונן אדם חי וגו', וחזר ואמר הואיל ורשותנו בידינו ומדעתנו עשינו כל הרעות ראוי לנו לחזור בתשובה ולעזוב רשענו שהרשות עתה בידינו הוא שכתוב אחריו נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה וגו'.

ורשות לכל אדם נתונה אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות בידו, הוא שכתוב בתורה הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע, כלומר הן מין זה של אדם היה יחיד בעולם ואין מין שני דומה לו בזה הענין שיהא הוא מעצמו בדעתו ובמחשבתו יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ ואין מי שיעכב בידו מלעשות הטוב או הרע וכיון שכן הוא פן ישלח ידו.

י. האומר שמע שמע כאומר מודים מודים דמי

אסור לומר שמע ב' פעמים³², ואפילו מילה אחת מהפסוק הראשון בקריאת שמע, ואם אמר משתקין אותו מפני שנראה כמקבל עליו שתי רשויות, והוא שאומר כל הפסוק וחוזר ואומר שנית, אבל אם כופל כל תיבה מגונה הוא³³, ואף שכוונתו מחמת שאמר שלא בכוונה. ואם מחמת חשש שלא הגה התיבה כראוי יש מקום להקל, אך מאד צריך לזהר בכך ובפרט בשמות הקדושים.

ולדברי הכל אין משתיקין אותו אלא כשאומר בעבור ובקול רם, אבל לכתחלה אסור בכל ענין אפילו לקרות כל הפרשה ולחזור ולשנותה מיד, אלא א"כ כשקורא קריאת שמע על מטתו שמתר לו לקרות קריאת שמע כמה פעמים כדי להשתקע בשינה מתוך קריאת שמע, ויש מי שאומר שגם בזה יש לזהר מלומר פסוק ראשון ב' פעמים. וראוי לחוש לדבריו.

י"א³⁴ שאם קרא פסוק ראשון בלא כוונה מותר לו לחזור ולקרוא הפסוק בלחש, וכשהוא לבדו רשאי אף בקול. וי"א³⁵ שגם מחמת חוסר כוונה לא יחזור. ולכן לכתחילה נכון שישהה שיעור זמן

³² שו"ע ונו"כ סא ט

³³ ויש אומרים להיפך שכשכופל כל תיבה משתיקין אותו וכשאומר כל הפסוק ושונה אותו אין משתיקין אותו אבל מגונה הוא. שתי הדעות בשולחן ערוך הרב שם סעיף ח

³⁴ פמ"ג בשם הב"ח

³⁵ פמ"ג בשם הט"ז

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

כדי לסיים קריאת כל פרשה ראשונה, ויש הסוברים שהמובחר שיגמור כל פרשה ראשונה ואח"כ יחזור שוב.

אך לחזור על פסוק ראשון שלא מחמת סיבת חסרון כוונה אסור ואפילו בלחש³⁶, ואם ישהה איזה שיעור זמן מותר מדינא³⁷, אך אינו לכתחילה³⁸, ואפילו לקרות כל הפרשה הראשונה ולחזור ולשנותה מיד.

הכופלים פסוק "שמע ישראל" באשמורת בסליחות וביום הכפורים בתפלת הנעילה, יש ללמדם שלא יאמרו ב' פעמים פסוק שמע ישראל³⁹.

וכל העבור כשקורין לעצמן בלחש אומרים אני ה' אלקיכם אמת וממתינים על הש"ץ ואח"כ מתחילין ויציב ואינן חוזרין ואומרים אמת שכל האומר אמת בלי הפסק תיבה אחרת בינתיים כאלו אומר שמע שמע שמשתיקין אותו אם לא שהיה כלל בינתיים כמו שיתבאר ואף אם שהה קצת אין לכפול לכתחלה בלי הפסק תיבה אחרת בינתיים⁴⁰.

בעת שקורא שנים מקרא ואחד תרגום יכול לכפול הפסוק כמו שכופל שאר הפסוקים⁴¹. יש לימנע ככל האפשר בכל פרשיות קריאת שמע, וגם בשאר חלקי התפילה⁴², לחזור על תיבות ופסוקים, ואם חושש לחסרון כוונה יהרהר במחשבתו אותן התיבות שאמר בלא כוונה. אך נהגו לכפול בתפלת הנעילה ביוהכ"פ ז' פעמים פסוק ה' הוא האלהים. ומנהג כשר הוא.

יש אומרים שיש לזהר שלא לענות – "אמן אמן" משום ב' רשויות, ויש אומרים שאין חשש שהרי דוד אמר אמן ואמן, ואין לחלק בין אומר בוא"ו לאומר בלא"ו, וכן עיקר.

מה שנוהגין לומר ג' פעמים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בסיום תפלת נעילה, אין לחוש משום ב' רשויות, שלא חששו אלא בשמע ישראל שהיא עיקר קבלת מלכות שמים, אבל כשאמרו שמע ישראל פעם אחת אין לחוש בכפילת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד לב' רשויות, שהרי עונין אותו על ה' אחד שבשמע ישראל⁴³.

יא. מעשה ראובן נקרא ולא מתרגם

בימי חכמי המשנה והגמרא נוהגים היו לתרגם בקריאה בציבור כדי שיבינו העם, ויש פרשות שאין מתרגמין ואלו הן מעשה ראובן, וברכת כהנים,

³⁶ מ"ב שם כב

³⁷ בפמ"ג סי' ס"ט מ"ז סק"ב

³⁸ כ"מ שו"ע הרב שם ג

³⁹ שו"ע הרב שם ט

⁴⁰ שו"ע הרב שם ג

⁴¹ מאמר מרדכי סק"ה, שו"ת בנין ציון סי' ל"ו, שו"ת אבני צדק ח"א סי' ט', עוד יוסף חי ויגש אות י"ג.

⁴² מ"ב שם כד

⁴³ שו"ע הרב שם יב

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

ומעשה העגל מן ויאמר משה אל אהרן עד וירא משה את העם וגו' ועוד פסוק אחד ויגף ה' את העם, כולם נקראין ולא מתרגמין⁴⁴. ובימינו לא נהגו לתרגם. שאין מבינים אותו.

יב. כל ליצנותא אסירא בר מליצנותא דעבודה זרה דשריא

ליצנות אסורה, וכת הליצנים היא מארבע כיתות שאינם מקבלי פני השכינה, להלן יבואר שנחלקה ליצנות על חמשה חלקים.

מותר⁴⁵ להתלוצץ בעובדי כוכבים. ופשוט דהוא הדין דמותר להתלוצץ מאנשים המלעיגים על התורה ועל המצות⁴⁶.

אך אסור לומר לעובד כוכבים דרך לעג או לצון אלהיך יהיה בעזרך, או יצליח מעשיך כיון שהעובד כוכבים סובר שבאמת אינו מתלוצץ, ונמצא מחזיק ידי העובד כוכבים בזה⁴⁷. אך מותר לומר לו אלוקים יהיה בעזרך⁴⁸.

הגר אסור לו להזכיר שם ע"ז אפי' כדי להתלוצץ בה, ואסור לו להזכיר בשם בשום ענין⁴⁹.

מי שפרנסתו להיות מורה בבתי הספר של המדינה⁵⁰ בדברי ימי היונים והרומים, או שאר דתות והבלים, צריך לדבר בלשון שיבינו שהם עניני שטות והבל, איך שדבר הבל זה עשו, ודבר הבל זה אשר אפילו קצת בן דעת ימאס בזה.

ליצנות אסורה, ונחלקה ליצנות על חמשה חלקים⁵¹

החלק האחד – איש לשון הנותן דופי בבני אדם, כענין שנאמר (תהלים נ, כ): "תשב באחיך תדבר בבן אמך תתן דופי", ונקרא לץ שנאמר (משלי כא, כד): "זד יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון", פירוש: שתי המדות הרעות, שהם הזדון והגאווה, נקבעו ונתחברו באדם הלץ כי מבלי היות לו תועלת בדבר הוא גורם נזק עצום לחבריו אשר יבאיש את ריחם בעיני האדם.

⁴⁴ רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יב הלכה יב

⁴⁵ שו"ע ונו"כ יו"ד קמו ה

⁴⁶ חפ"ץ חיים – חובת השמירה פרק יד

⁴⁷ דלא כהרמ"א והלבוש שם שהתירו "שאינן לזה היתר כלל וכבר הצעתי בן בפני מו"ח ז"ל וקבע בן להלכה

בשמי". מ"ז שם ס"ב ב

⁴⁸ ש"ך שם ג

⁴⁹ דרכ"ת שם טו מהנה"ג

⁵⁰ שו"ת אנרות משה יורה דעה חלק ב סימן נג

⁵¹ ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ג אות קעד – קעד

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

החלק השני – מי שלועג לבני אדם, כי יבזז להם בלבו לקוצר השגתם במעלות או בהצלחות הזמן בכבוד ובשררה, או יבזז אותם לענים ורישם, והגאווה הביאתהו אל המדה הזאת או רב השלוח והתענוג,

החלק השלישי – מי שלועג תמיד לדברים ולפעולות ואין דעתו להבזות בעליהם, אך בהלוצנו מרחיק דברים שאין להרחיקם, ומרחיק תועלת הפעולות שיש תקוה לתועלות, והוא מהכת שאינה מקבלת תוכחה, שנאמר (משלי ט, ח): "אל תוכח לץ פן ישנאך", והגורם אל הכת הזאת לבלתי שמוע מוסר, מפני שהמדה המביאה אל הלץ הזה היא מדת היות האדם חכם בעיניו, וכל כך משלה בו המדה הזאת עד שיתלוצץ לדעת זולתו, והיא המדה שאין לה תקוה, שנאמר (שם כו, יב): "ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו".

החלק הרביעי – הקובע עצמו תמיד לשיחה בטלה ודברים בטלים כדרך יושבי קרנות. ושנים רעות יש בדבר הרע הזה: האחת – כי כל המרבה דברים מביא חטא, (אבות סוף פרק א). והשנית – כי הוא בטל מדברי תורה. ויש בדבר הזה דרכי מות⁵².

החלק החמישי – המתלוצץ בדבר שפתים על המעשים והדברים, לא שיבזז להם בלבו אך מדרך השמחים ללא דבר וחזק השחוק, ופעמים שגורם לזה משתה היין והשכרות, והחכמים היו מזהירים לתלמידיהם שלא להתלוצץ גם על דרך מקרה ועראי. ועל החלק הזה הוצרכו להזהיר, כי רבים יכשלו בו על דרך מקרה.

יג. האי מאן דסנאי שומעניה שרי ליה לבזוייה

אדם שבחנת את דרכו כי אין פחד אלהים לנגד עיניו ותמיד יתיצב על דרך לא טוב, כמו הפורק מעליו עול מלכות שמים, או שאינו נזהר מעבירה אחת אשר כל שער עמו יודעים שהיא עבירה, בין שאותה העבירה שהוא רוצה לגלות עשה החוטא כמה פעמים במזיד, או שעבר במזיד כמה פעמים עבירה אחת המפורסמת לכל שהיא עבירה, אם כן מוכח מינה שלא מחמת שגבר יצרו עליו עבר על דברי ה' כי אם בשרירות לבו הוא הולך ואין פחד אלהים לנגד עיניו, לכן מותר להכלימו ולספר בגנותו, בין בפניו ובין שלא בפניו.

⁵² כי איך לא זכר ולא שם על לבו, כי בעתים ההם הוא משחיתם ויכול להשיג הנעימות, ולקנות היי עולם, אם יקבע העתים המזומנים ההם לתורה, אשר הוא פנוי בהם ממלאכתו ועסקיו, אין זה כי אם בזות לבו את המצות ואת שכר העולם הבא. ומלבד אשר אבד טובה הרבה ישא את עונו, כי אשמת הבטול מן התורה בעת היכולת לעסוק בה אש היא עד אבדון תאכל, כאשר אמרו (סנהדרין צט, א): "כי דבר ה' בזה" כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, כאשר הקדמנו לך. ואמרו ז"ל (ע"ז ית, ב): ההולך למקום אשר אוספו שם אספה לשחוק זה הוא מושב לצים ועליו אמר הכתוב (תהלים א, א): "ובמושב לצים לא ישב", ונאמר אחריו: "כי אם בתורת ה' הפצו" למדת כי מושב לצים מביא לידי ביטול תורה, ואשר לא שת לבו לעסוק בתורה בשעותיו הבטלות יתעשת לנפשו ולא יאבד ויתבודד בהן לחשוב על קצו ולהבין לאחריתו ולחפש דרכיו ולקנות מעלת הנפש ולהתקרב אל השי"ת.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

ואם הוא יעשה מעשה או ידבר דבר, ויש לשפטו לצד הזכות ולצד החוב, צריך לשפטו לצד החוב, אחרי שנתחזק לרשע גמור בשאר עניניו, ומותר להכלימו במעלליו ולהודיע תועבותיו ולשפוך בוז עליו, ועוד אמרו מפרסמין את החנפים מפני חלול השם, וכל שכן אם הוכיח אותו בזה⁵³ ולא חזר דמותר לפרסמו ולגלות על חמאיו בשער בת רבים ולשפוך בוז עליו, עד שיחזור למוטב.

אולם זה מותר רק בהתקיים התנאים דלהלן:

(א) שהעולות שעל ידן הוסכם בעיניו שהוא רשע יראה אותן בעצמו ולא על ידי שמיעה מאחרים, אם לא שנתחזק בעיר לאיש רשע עבור השמועות הרעות שיוצאות עליו תמיד.

(ב) אם הם אינן דברים פשוטים כל כך כאכילת דברים אסורים וכיוצא באלו, רק מצד שהוכיח אותו, צריך שיתבונן היטב על פי דרכי התורה אם הוא באמת עון, ולא יחליט תיכף את הענין בדעתו.

(ג) שלא יגדיל את העולה יותר ממה שהיא.

(ד) שיכוין לתועלת, דהיינו, כדי שיתרחקו בני אדם מדרך רשע כשישמעו שהבריות מגנות פועלי און, גם אולי הוא בעצמו ישוב על ידי זה מדרכיו הרעים כשישמע שהבריות מגנות אותו עבור זה, אבל לא יתכוין המספר להנות מהפגם שהוא נותן בו, ולא מצד שנאה שיש לו עליו, רק מצד האמת.

(ה) שלא יטמין עצמו לגנותו בצנעא, ובפניו יחניף לו, רק כשיספר יספר בפרסום, אם לא שיש לו ממנו אימה שיש לאל ידו להרע עמו, או מפני חשש מחלוקת מותר לגנותו בצנעא בפני כל אחד ואחד, והכל יתכוין לשם שמים כדי להשניאו שלא ילמדו ממעשיו.

וכל זה רק לענין המספר, אבל השומע ממנו בכל גווני אסור להאמין ולהחליט הדבר בלבו שהוא אמת, אפילו אם שמע משנים ועל איש כזה, דשמא הכל הוא שקר⁵⁴, רק שיהיה הדבר אצלו לחוש בלבד עד שיתברר הדבר לאמתו.

⁵³ באר מים חיים על הפי' חיים לשון הרע כלל ד אות ז

נראה דבדבר שאינו מפורסם בישראל לאיסור צריך שיהיה המוכיח אדם נכבד שראוי לסמוך עליו, או אפילו אם איננו נכבד כל כך והוא מראה לו בספר שהוא אסור, ואם כן מוכח מזה שהחומא אין פחד אלהים לנגד עיניו ולכך מותר להכלימו עבור זה. אבל אם המוכיח אין נכבד אף שהוא אומר לו שדבר פלוני הוא שלא כהוגן על כן לא יעשה עוד דבר זה, ועבר ועשה אפילו במזיד, אין לו להכלימו או לגנותו עבור זה בפני אנשים כי אולי חשב שאין הדין עם המוכיח, אלא יודיע המוכיח את הדבר הזה לאנשים חשובים הנמצאים שם אולי ישמע לעצתם על להבא, ואם גם להם לא ישמע או יודיע גנותו לעין כל.

⁵⁴ באר מים חיים על הפי' חיים לשון הרע כלל ד אות ז

הלכות הדף היומי

מסכת מגילה

והוא הדין⁵⁵ אם יצא קול על אחד שעשה מעשה או שדיבר דבר שלא כראוי על פי התורה, בין שהוא איסור חמור ובין שהוא איסור קל אפילו הכי אסור לקבלו להאמינו בהחלטה, רק לחוש עד שיתברר הדבר, ועל אחת כמה וכמה שיזחר מאוד אם רוצה לספר את הדבר לאחרים, שלא יכוין להעביר הקול ולגלותו יותר.

אולם זה בסתם איש ישראל, אבל אדם שנתחזק מכבר בלאו הכי לאדם רשע מפני שנתפרסם עליו כמה פעמים שעבר בשאט נפש על איסורין הידועין לכל ישראל שהוא אסור כניאוף וכיוצא בזה, על איש כזה מותר לקבל לשון הרע⁵⁶.

יד. האי מאן דשפיר שומעניה שרי לשבוהיה

יש דברים⁵⁷ שאסורין מטעם אבק לשון הרע ובכללם המספר בשבחו של חברו בפני שונאיו, שזה גורם להם שיספרו בגנותו. ואם הוא מרבה לספר בשבחו, אפילו שלא בפני שונאיו אסור. כי על ידי זה רגיל בעצמו לגנותו לבסוף לומר חוץ ממדה רעה זו שיש לו, או שהשומעין ישיבוהו למה אתה מרבה בשבחו והלא מדת כך וכך בידו.

וכל זה אם אינו משבחו ברבים, אבל ברבים אסור בכל גווני, כי במסיבת אנשים רבים רגיל להמצא שם מיימינים ומשמאילים או מקנאים, ועל ידי שיזכיר בשבחו יבואו לספר בגנותו.

אולם אדם ששמועתו טובה, מותר⁵⁸. ולכן מותר לשבח אדם אשר כבר הוחזק לרבים ונודע לכשר וצדיק ואשר לא נמצא בו רעה ואשמה, גם על פני

⁵⁵ חפ"ץ חיים לשון הרע כלל ז אות ד ה

⁵⁶ דסני שומעניה מקרי מי שיוצאות עליו שמועות רעות שעובר עבירות כמה פעמים, פעם יוצא עליו קול שעשה כך ופעם כך עד של ידי זה נתחזק בעיר להשודר על העבירות הללו ובודאי כל אנשי העיר לא ימעו תמיד, לכן שרי להסכים ולהחליטו לרע ולבזותו אפילו מי שאינו מכירו בעצם, מה שאין כן אם במקרה נשמע על אדם שעשה דבר שלא כהוגן ולא נתחזק עד עתה לזה אפילו שמע זה מהרבה אנשים אסור לסמוך על זה ולשנוא אותו וכ"ש לדבר עליו לשון הרע ולבזותו. באר מים חיים כלל ז ס"ק

⁵⁷ חפ"ץ חיים לשון הרע כלל ט אות א – ב

⁵⁸ ובזה יתורץ מה שהקשה המהרש"א בח"א כאן מב"ב קסד: דאל יספר אדם בטובתו של חברו שמתוך טובתו בא לידי רעתו קאמר דאעפ"כ ינחו לו ברכות כו' והיינו בשאינו מספר בטובתו יותר מדאי דלא אמרו שבא לידי רעתו אלא במספר יותר מדאי כמפורש שם אולם עיין בשו"ת התם סופר חלק ו – ליקוטים סימן נט הקשה "ודבריו צ"ע דהא בפ' נ"פ לא אמר אלא יהודה חייטא כתב"י והאי לאו יותר מדאי הוא ע"כ נראה לע"ד דצריך לשום לב בלא"ה הא לספר בשבח הצדיקי הוא מצוה גדולה וא"כ אמאי נחוש נבוא ליד גנותו הא מצוה בעידנא דעסיק בה מגינא ומצלי ואמאי לא יהי' המספר בשבחו בטוח מלבוא לידי גנותו ודוחק לומר דעל השומעין קאמר שיבואו לגנותו ועוד הרי גם הם במצות שמיעה קא עסקי ובאו ע"כ נ"ל דוקא התם דאוקמי במילי דעלמא בשבח יופי הכתיבה דאמר יהודה חייטא כתב"י בהא השש רבי ללה"ר שיבוא לידי גנותו אבל אה"נ אם ישבח את הצדיק בצדקתו וחכמתו כמו שהי' רגילי' חז"ל משבח לי' ר' פלוני לר' פלוני דאדם גדול הוא כיון דמצוה הוא מגינות היא עליו שלא יבוא לספר בגנותו והן הנה דברי הש"ס הנ"ל האי מאן דשפיר

הלכות הדרף היומי

מסכת מגילה

שונא ומקנא יש לשבח, כי לא יוכל לגנותו, ואם יגנהו ידעו הכל אשר פיו דיבר שוא.

ומי שיוצאות עליו שמועות טובות, מותר לשבחן בפני אביו ואמו⁵⁹

הדרן עלך הקורא את המגילה עומד

שמעני שרי לשבוחי ולא חיישי שיבוא לידי גנותו והטעם דהרי לא יאונה לו כל און משום דינחו לו ברכות על ראשו.

⁵⁹ בשו"ת שלמת חיים עניינים שונים סימן רלג חילק על קושיה הנ"ל וז"ל יש לדייק מאי רבותא, ואפשר כלפי שאמרו (ב"ב קס"ד ע"ב) אל יספר אדם בטובתו של חברו שמתוך שבו בא לידי גנותו, קמ"ל דזה בסתם אדם, אבל דשפיר שומעניה שרי וליכא איסור. וחילוק זה כתב בחפץ חיים. תשובה: י"ל דשרי לשבוחי אביו ואמו. ובהערות שם כפה"נ כוונת רבינו לשבחן בפני אביו ואמו, ועי' ברמב"ם הלכות דעות פ"ז ה"ז דמתוך שבו וכו' היינו בפני שונאיו

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>